

ІНСТРУКЦІЯ З ПРОТИДІЇ ВЕРБУВАННЮ

1. Моральна та кримінальна відповідальність

Для попередження вербуванню підлітків (і не тільки) важливо довести них що такі дії несуть пряму небезпеку для них самих, рідних та близьких та оточуючих (друзів, колег) та сприяє підтримці та допомозі країні-агресору. Такі дії передбачають сувору **кримінальну відповідальність**, зокрема, з 14 років:

- ✓ за державну зраду – у вигляді позбавлення волі на строк до 15 років або довічно (стаття 111, Кримінального кодексу України (далі ККУ),
- ✓ за диверсію – у вигляді позбавлення волі на строк до 15 років або довічно (частина 2 статті 113, ККУ),
- ✓ за терористичний акт – у вигляді позбавлення волі від 5 до 10 років (стаття 258 ККУ),
- ✓ за умисне знищення або пошкодження майна – у вигляді позбавлення волі від 3 до 10 років (частина 2 статті 194 ККУ).
- ✓ Кримінальну відповідальність за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (стаття 114-1 ККУ) і за державну зраду (стаття 111 ККУ) неповнолітні нести будуть у разі вчинення таких злочинів після досягнення 16-річного віку.

Можуть такі дії кваліфікуватися й за іншими статтями ККУ.

2. Розпізнавання ознак вербування

Ознаки, що підліток вже перебуває під впливом зловмисників не завжди є явними, оскільки вербувальники використовують приховані методи маніпуляції та психологічного тиску. Тож одним із найважливіших аспектів профілактики залучення підлітків до небезпечних схем є вміння розпізнавати перші ознаки вербування, до яких відносяться:

2.1. Привабливі оголошення про легкий заробіток. Вербувальники найчастіше поширюють оголошення через Telegram-канали, обіцяючи підліткам швидкий і високий прибуток за виконання простих завдань. Наприклад, вони можуть пропонувати підпалити певний об'єкт, залишити мітку у визначеному місці або передати пакунок. У таких оголошеннях не згадується реальний характер завдань або їхні можливі наслідки, що вводить дітей в оману. Дітям важливо розуміти, що як правило ніяких грошей ніхто з них отримує, а все, що можна отримати, співпрацюючи з ворогом – трагічні наслідки та тривалий термін ув'язнення.

2.2. Анонімність спілкування. Спілкування між вербувальником і жертвою зазвичай відбувається через зашифровані месенджери або анонімні акаунти. У більшості випадків у таких чатах заборонено використовувати реальні імена, а контакти змінюються після кожного завдання. Якщо дитина стала більш потайною, часто ховає телефон, видаляє переписки або використовує VPN-сервіси для приховування своєї активності, це може бути тривожним сигналом.

2.3. Психологічний тиск і маніпуляції. Вербувальники використовують різні психологічні прийоми, щоб утримати підлітків у своїй схемі та маніпулювати ними. Вони створюють ілюзію важливості «пригод» чи завдань, можуть переконувати, що «це безпечно», «ніхто не дізнається», «усі так роблять», а також нав'язувати почуття провини або заохочувати конкуренцію: «Ти ж не боягуз, правда?» або «Твій друг уже заробляє гроші, а ти ще ні?».

2.4. Вимога терміновості. Вербувальники часто створюють відчуття невідкладності: «Ця пропозиція діє тільки сьогодні», «Ти маєш виконати завдання за годину», «Інших кандидатів багато, ти можеш втратити шанс». Це позбавляє дитину можливості обдумати свої дії та порадитися з близькими.

2.5. Залякування та шантаж. Якщо дитина починає вагатися або намагається відмовитися від виконання завдань, вербувальники можуть залякувати її або погрожувати (у т.ч. тим, що розкажуть батькам і поліції). Наприклад, вони можуть стверджувати, що вже мають її особисті дані, що вона «підписалась на участь, вже виконала певні попередні завдання» і не може відмовитися. У деяких випадках використовується шантаж через фотографії чи переписки, які дитина надала раніше.

3. Алгоритм дій у разі виявлення загрози

Якщо батьки або педагогічні працівники запідозрили, що підліток перебуває у контакті з потенційно небезпечними особами, необхідно діяти швидко, але обережно. Зокрема можна використати такий алгоритм дій:

3.1. Збережіть докази. Зробіть скріншоти текстових, аудіо- та відеоповідомлень, зафіксуйте номери телефонів або акаунти осіб, що контактують з підлітком. Ці дані можуть стати ключовими для розслідування кіберполіції та допомогти припинити діяльність злочинців;

3.2. Проведіть спокійну розмову з дитиною. Категорично не можна звинувачувати або лякати її, адже це може викликати відчуття страху та небажання розповідати про ситуацію. Краще ставити відкриті запитання, наприклад: «Що ти знаєш про цю людину?», «Чому вона пропонує тобі таку роботу?», «Чи не здається тобі це підозрілим?». Якщо дитина вже отримувала вказівки щодо виконання якихось завдань, важливо пояснити їй, що вона стала жертвою маніпуляцій і що її життя та майбутнє можуть бути під загрозою;

3.3. Повідомте про інцидент адміністрацію закладу та кіберполіції. Педагогічний працівник або психолог може допомогти оцінити ситуацію та спланувати подальші дії. Якщо ситуація серйозна (наприклад, дитині погрожують або її змушують до незаконних дій), слід негайно звернутися до Національної поліції;

3.4. Забезпечте психологічну підтримку. Дорослі мають створити безпечний простір для відкритого спілкування, уникаючи критики чи надмірного контролю. Якщо дитина переживає сильний стрес, корисно залучити шкільного психолога, який допоможе їй впоратися з тривогою та почуттям провини. Окрім цього, важливо запропонувати дитині альтернативні способи зайнятості – спортивні секції, творчі гуртки або волонтерські ініціативи, які допоможуть їй реалізувати свої здібності без ризику потрапити в небезпечні ситуації.

4. Скорочені рекомендації підліткам для уникнення вербування

Також батьки та вчителі можуть надати дітям поради для уникнення вербування з боку російських спецслужб:

- ✓ Бути обережними в Інтернеті та соціальних мережах;
- ✓ Уникати контактів із підозрілими людьми, бути обачними із пропозиціями, які пропонуються незнайомцями;
- ✓ Звертати увагу на ознаки обману: пропозиції швидкого збагачення, прохання виконати прості завдання з подальшими вимогами, повідомляти про це дорослим;
- ✓ У разі надходження пропозицій щодо залучення дитини до диверсійної діяльності варто негайно надати інформацію поліції:

за телефонним номером екстреної служби «102»

або заповнити форму зворотного зв'язку на сайті кіберполіції:

<https://ticket.cyberpolice.gov.ua>

Якщо ти вже зробив помилку — краще прийти до батьків чи поліції самому. Згідно із законом, добровільне зізнання та припинення співпраці з іноземною розвідкою часто є підставою для звільнення від відповідальності. Шантаж закінчується там, де починається правда.